

Klassieke Olympiaden 2023-2024

Volwassenen Grieks

Vooraf aan de deelnemers

- Eerst en vooral moet de brontekst uiteraard correct geïnterpreteerd zijn, waardoor we een juiste inhoud lezen.
- Daarnaast is de doelttekst ook een aangenaam leesbare en meeslepende tekst, waarbij de sfeer van het origineel bewaard blijft. Zorgvuldige woordkeuze en doordachte zinsbouw dragen bij tot een literair waardevolle Nederlandse tekst.
- Let op: bewerkingen en creatieve eigen versies van het verhaal worden uitgesloten. In een
- Nederlandse vertaling wordt met alle elementen van de originele tekst *iets* gedaan: er staan in principe geen toegevoegde elementen, anders dan vanuit de noodzaak van het Nederlandse taaleigen.
- De jury verwacht een vlotte poëtische vertaling zonder de inhoud / vorm van het origineel te verwaarlozen.
- Omdat het niveau van de vertalingen van niet-classici de afgelopen jaren heel hoog was, hebben we besloten bij de beoordelingen geen onderscheid meer te maken tussen classici en niet-classici.
- Wel willen we graag weten of u classicus/classica (in opleiding) bent of niet en van welke vereniging(en) (NKV, VCN, VVG) u eventueel lid bent.
- U kunt uw vertaling vóór 1 februari 2024 sturen naar olympiadeklassiekvolw@gmail.com.

Veel succes!

Inleiding

Dit jaar is bij Grieks gekozen voor een van de minder bekende Homerische Hymnen, te weten de Hymne aan Pan.

De Homerische Hymnen, toegeschreven aan de oude Griekse epische dichter Homerus, variërend in lengte en onderwerp, belichamen de religieuze, culturele en literaire rijkdom van het oude Griekenland.

De hymnen, waarschijnlijk gecomponeerd tussen de 7e en 5e eeuw voor Christus, zijn geschreven in een epische stijl die typerend is voor de Griekse literatuur uit die periode. Ze fungeren als lofliederen en gebeden aan diverse goden en godinnen zoals Zeus, Hera, Apollo en Demeter. Als literaire werken bieden ze inzicht in de oude Griekse poëtische traditie en de esthetische waarden van die tijd.

De Homerische Hymne op Pan is een intrigerende tekst die de god Pan eert, een figuur die bekendstaat om zijn wilde en ongecivileerde karakter. Dit gedicht biedt een diepgaand inzicht in de mythologie en cultus rondom Pan, en het werpt licht op de manier waarop de oude Grieken hun goden vereerden.

Pan, vaak afgebeeld als half mens en half geit, was de god van de natuur, herders, muziek en het wilde landschap. De hymne beschrijft zijn geboorte en zijn directe invloed op de natuurlijke wereld, waarbij zijn aanwezigheid zowel vreugde als angst opwekt bij degenen die hem tegenkomen.

Het gedicht illustreert Pans vermogen om zowel harmonie als chaos te brengen in de wereld om hem heen, een aspect van zijn karakter dat de complexiteit van de Griekse godenwereld weerspiegelt. Tevens geeft het gedicht een verklaring voor zijn naam.

Tekst

Εἰς Πᾶνα

- 1 Ἀμφί μοι Ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε, Μοῦσα,
- 2 αἰγιόδην, δικέρωτα, φιλόκροτον, ὅς τ' ἀνὰ πίση
- 3 δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτᾶ χορο<γ>ηθέσι νύμφαις,
- 4 αἶ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης στείβουσι κάρηνα
- 5 Πᾶν' ἀνακεκλόμεναι, νόμιον θεόν, ἀγλαέθειρον,
- 6 αὐχμήενθ', ὅς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε
- 7 καὶ κορυφᾶς ὀρέων καὶ πετρήεντα κάρηνα.
- 8 φοιτᾶ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ ῥωπήια πυκνά,
- 9 ἄλλοτε μὲν ῥείθροισιν ἐφελκόμενος μαλακοῖσιν,
- 10 ἄλλοτε δ' αὖ πέτρησιν ἐν ἠλιβάτοισι διοιχνε,
- 11 ἀκροτάτην κορυφήν μηλοσκόπον εἰσαναβαίνων.
- 12 πολλάκι δ' ἀργινόμεντα διέδραμεν οὔρεα μακρά,
- 13 πολλάκι δ' ἐν κνημοῖσι διήλασε θῆρας ἐναίρων,
- 14 ὄξεα δερκόμενος· τότε δ' ἔσπερος ἔκλαγεν οἶον
- 15 ἄγρης ἐξανιών, δονάκων ὑπο μοῦσαν ἀθύρων
- 16 νήδυμον· οὐκ ἂν τόν γε παραδράμοι ἐν μελέεσσιν
- 17 ὄρνις, ἢ τ' ἔαρος πολυανθέος ἐν πετάλοισι
- 18 θρῆνον ἐπιπροχέουσ' ἀχέει μελίγηρυν ἀοιδήν.
- 19 σὺν δέ σφιν τότε Νύμφαι ὀρεστιάδες λιγύμολποι
- 20 φοιτᾶσαι πύκα ποσσὶν ἐπὶ κρήνη μελανύδρω
- 21 μέλπονται· κορυφήν δὲ περιστένει οὔρεος Ἥχώ·
- 22 δαίμων δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν, τοτὲ δ' ἐς μέσον ἔρπων,
- 23 πυκνὰ ποσσὶν διέπει, λαῖφος δ' ἐπὶ νῶτα δαφοινὸν
- 24 λυγκὸς ἔχει, λιγυρῆσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπαῖς
- 25 ἐν μαλακῷ λειμῶνι, τόθι κρόκος ἠδ' ὑάκινθος
- 26 εὐώδης θαλέθων καταμίσγεται ἄκριτα ποίη.
- 27 ὕμνεῦσιν δὲ θεοὺς μάκαρας καὶ μακρὸν Ὀλυμπον·

- 28 οἷόν θ' Ἑρμείην ἐριούνιον ἔξοχον ἄλλων
 29 ἔννεπον, ὡς ὅ γ' ἅπασι θεοῖς θεὸς ἄγγελός ἐστι,
 30 καὶ ῥ' ὅ γ' ἐς Ἀρκαδίην πολυπίδακα, μητέρα μήλων,
 31 ἐξίκετ', ἔνθα τέ οἱ τέμενος Κυλληνίου ἐστίν.

Hoewel hij een god was, hoedde hij daar schapen met krullende vacht in dienst van een sterfelijke man, omdat er een sterk verlangen bij hem was om met de dochter van Dryops met de rijke lokken te trouwen, [35] en daar sloot hij het vreugdevolle huwelijk. En in het huis baarde ze Hermes een dierbare zoon die vanaf zijn geboorte prachtig was om naar te kijken, met geitenpoten en twee hoorns - een luidruchtig, vrolijk lachend kind. Maar toen de voedster zijn lompe gezicht en volle baard zag, werd ze bang en sprong op, vluchtte en liet het kind achter. [40] Toen ontving de gelukbrengende Hermes hem en nam hem in zijn armen: de god was heel blij in zijn hart. En hij ging snel naar de verblijfplaatsen van de onsterfelijke goden, terwijl hij zijn zoon droeg, gewikkeld in warme huiden van berghazen.

- 44 πὰρ δὲ Ζηνὶ κάθιζε καὶ ἄλλοις ἀθανάτοισι,
 45 δεῖξε δὲ κοῦρον ἑόν· πάντες δ' ἄρα θυμὸν ἔτερφθεν
 46 ἀθάνατοι, περίαλλα δ' ὁ Βάκχειος Διόνυσος·
 47 Πᾶνα δέ μιν καλέεσκον, ὅτι φρένα πᾶσιν ἔτερψε.
 48 καὶ σὺ μὲν οὕτω χαῖρε, ἄναξ, ἴλαμαι δέ σ' ἀοιδῆ·
 49 αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

Homerische Hymne 19

Aantekeningen

Zie bijlage voor opmerkingen over het homerisch taaleigen; hier kunnen elementen staan die niet in de tekst voorkomen.

regel 1	Ἑρμείαο	<i>homerische genitivus</i>
regel 2	αἰγίπóδης	= αἰγίπους
regel 2	δικέρως, δικέρωτος	met twee hoorns
regel 2	φιλόκροτος	houdend van lawaai
regel 3	χορογήθης	zich verheugend in dans
regel 5	ἀνακέκλωμαι	aanroepen
regel 5	νόμιος	herders-
regel 5	ἀγλαέθειρος	met blond haar
regel 6	αὐχμήεις	vuil, ruw, verwilderd
regel 6	λέλογχε	<i>perf. van λαγχάνω</i>
regel 11	μηλοσκόπος	vanwaar men het vee kan bekijken
regel 12	διέδραμεν	<i>aor. van διατρέχω</i>
regel 12	οὔρεα	<i>homerische vorm van (τὸ) ὄρος</i>
regel 13	διήλασε	<i>aor. van διελαύνω</i>
regel 14	ἔσπερος	<i>adiectivum</i>
regel 14	ἔκλαγεν	<i>aor. van κλάζω</i> – geluid maken
regel 15	ἡ ἄγρα	de jacht
regel 15	ἐξάνειμι + <i>gen.</i>	terugkomen van
regel 15	ὀ δόναξ	rietfluit
regel 15	ὑπο	<i>postpositie; zie Taaleigen</i>
regel 16	παραδράμοι	<i>aor. van παρατρέχω</i> – het winnen van
regel 18	ἐπιπροχέω	laten stromen
regel 18	ἀχέω	doen klinken

In de regels 17-18 wordt gerefereerd aan de nachtegaal!

regel 19	σφιν	<i>hier dat. ev.</i>
regel 19	λιγύμολπος	helder zingend
regel 20	πύκα <i>adverbium</i>	behendig, krachtig
regel 21	περιστένω	jammeren
regel 24	ὀ λύγξ	lynx
regel 24	λιγυρός	helder
regel 26	καταμίσγω	mengen
regel 26	ἡ ποίη	gras
regel 27	ὑμνεῦσιν	= ὑμνέουσιν
regel 28	ἐριούνιος	gelukbrengend
regel 31	οἱ	= αὐτῶ
regel 31	Κυλλήνιος	god van de Cyllene

Cyllene een gebergte in Arkadia waar Hermes in het bijzonder werd vereerd.

De regels 32 t/m 43 zijn voorvertaald.

regel 44 ἔτερφθεν	<i>ind. aor. 3 mv. pas. van τέρπω</i>
regel 46 περίαλλα	<i>in het bijzonder</i>
regel 47 καλέεσκον	<i>homerische vorm: ind. imperf. 3 mv. iteratief (d.w.z. een herhaalde handeling aangevend)</i>
regel 48 ἴλαμαι	<i>= ἰλάσκομαι</i>
regel 49 μνήσομ'	<i>fut. van μιμνήσκομαι</i>
regel 49 σεῖο	<i>= σέο; gen. ev. van σύ</i>

Bijlage taaleigen

Het taalgebruik van de Homerische Hymne komt overeen met dat van Homerus, dat afwijkt van alle Griekse dialecten. Het is eigenlijk een kunsttaal. Het homerische epos is het eindproduct van een lange traditie van orale dichtkunst. Er zijn aanwijzingen dat deze traditie al in de Myceense tijd (1600-1200 voor Chr.) bestond. Rondtrekkende beroepszangers (ᾄδοί) droegen aan vorstenhoven epische gedichten voor onder begeleiding van een snaarinstrument. Toen in de tiende eeuw voor Chr. Aeolische Grieken een nieuwe woonplaats vonden in Klein-Azië, werd de traditie daar voortgezet en later overgenomen door Ionische zangers. Zo ontwikkelde zich in de loop der eeuwen een epische kunsttaal: een taal die niet correspondeert met één gesproken dialect maar die elementen uit verschillende dialecten en uit verschillende periodes in zich verenigt.

Hieronder een aantal van deze taalverschijnselen, die in deze passage voorkomen:

Algemeen

1. de vormen worden niet altijd samengetrokken
2. De ρει-regel geldt niet! → η in plaats van lange α ook na ε, ι of ρ
3. Soms zijn verschillende vormen mogelijk, zodat het past in het metrum:
  - diectasis → een lange klinker wordt verlengd door er nog een korte voor te zetten
  - metrische verlenging → ε wordt ει, ο wordt ου
  - vormen met enkele en dubbele medeklinker

Werkwoorden

1. het augment blijft vaak achterwege
2. tmesis → samengestelde werkwoorden staan los van elkaar
3. infinitivusuitgangen -(ε)μεν / -(ε)μεναι
4. uitgangen -ηαι / -εαι i.p.v. -η / -ει (2e pers. ev. med.):

Naamwoorden

1. Genitivus:
  - gen. ev. o-decl.: -οιο i.p.v. -ου
  - gen. mv. a-decl.: -άων/-έων
2. Dativus:
  - dat. mv. a-decl.: -ησι(ν) i.p.v. -αις
  - dat. mv. o-decl.: -οισι(ν) i.p.v. -οις

Voornaamwoorden

1. persoonlijke voornaamwoorden:
  - ἐγών = ἐγώ
  - τοι = σοι
  - οἱ = αὐτῶ / αὐτῆ
  - μιν = αὐτόν / αὐτήν
2. lidwoord → bestaat nog niet, de vormen die later lidwoord worden (ὁ, ἡ, τό en hun verbuiging):
  - functioneren als aanwijzend voornaamwoord
  - worden gebruikt als betrekkelijk voornaamwoord (beginnend met τ-)

Syntaxis

1. voorzetsels worden soms bijwoordelijk gebruikt
2. episch τε → soms komt τε voor in relatieve bijzinnen met algemene strekking en in vergelijkingen
3. anastrophe → soms staan voorzetsels achter het woord waar ze bij horen, in plaats van ervoor